

kunde von Passarge, Berlin 1954, S. 639 gipfelt: Die Slawen, ein Unkraut Europas. — Bisher habe ich noch nicht bemerkt, daß irgendjemand gegen solches Schreiben die Stimme erhoben hätte — was steht uns an Bezeichnungen zur Wahl, damit sich niemand beleidigt fühlen würde?

Gewiß war es nicht meine Absicht, Prof. Wolfram zu beleidigen, und wenn ich gesagt habe, mit ihm nicht polemisieren zu wünschen, dann geschah das in der Überzeugung, daß er den Ausdruck »windisch« bewußt gebraucht hat und das im Sinne des den Slowenen abgeneigten Teils der österreichischen Publizistik. Kaum als erster habe ich denjenigen, die sich solcher Ausdrücke bedienen, diese Absicht zugeschrieben. Wenn ich aber mit Prof. Wolfram über diese Sachen bloß korrespondiert hätte, dann bliebe dies ohne rechte Wirkung; da er seine Meinung ja veröffentlicht hat, ist es nur recht, die Frage auch öffentlich zu klären.

Vilko Novak

Beseda ob zborniku Svet med Muro in Dravo

V zborniku Svet med Muro in Dravo (Maribor 1968), ki ga je uredil Viktor Vrbnjak, sta objavljena spis mojega pokojnega očeta, Uvod v zgodovino stanovanjske hiše na Slovenskem, str. 265—286, in moj spis, Hišna notranja oprema podložnikov v ljutomerski okolici v prvi polovici 19. stoletja, str. 130—157, vendar precej drugače, kakor sva ju oddala uredniku. Urednik je ravnal v obeh primerih tako zelo po svoje, da imam za potrebno navesti takšne njegove posege in s tem nakazati omenjenima spisoma pravo podobo.

Spis mojega pokojnega očeta je predavanje, ki ga je imel 1958 pred sodelavci dela, ki je dobilo naslov Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev — agrarne panoge. Predavanje naj bi bilo podlaga za nadaljnjo obdelavo zadevne teme za navedeno delo. Kdaj je oče oddal uredniku Vrbnjaku besedilo predavanja, ki ga je štel, podobno kakor drugi sodelavci navedenega dela, za esej in ga je napisal temu primerno (zato tudi brez opomb), ne vem natančno. Ko je oče 30. aprila 1967 umrl in ko nato v začetku poletja 1967 še vedno ni bilo gotovo, ali bo zbornik Svet med Muro in Dravo izšel, sem uredniku Vrbnjaku ustno sporočil, da bom z avtorjevo negotovo usode zbornika prisiljen umakniti očetov spis in ga poslati uredništvu Časopisa za zgodovino in narodopisje. Ob tem pogovoru sem dobil v roke očetov spis, ki ga je urednik Vrbnjak medtem predelal: osupile so me daljnosežne predelave besedila, ki ponekod niso spremenile le jezika in sloga, temveč tudi vsebino, še bolj pa opombe, ki jih je urednik, čeprav ne morejo soditi k eseju, dodal na svojo roko (ne da bi se bil po mojem znanju kdaj ukvarjal z raziskavami stanovanjske hiše). Vse to sem povedal uredniku Vrbnjaku ob tej priložnosti, pa tudi ob najinem naslednjem srečanju v Mariboru, prav tako poleti 1967. Ko sem takrat ponovno zvedel, da ni gotovo, ali bo zbornik Svet med Muro in Dravo lahko izšel, in ko sem se potem dokončno odločil umakniti očetov rokopis, sem to po dr. Sergeju Vrišerju sporočil uredniku Vrbnjaku in poslal očetov spis uredniku Časopisa za zgodovino in narodopisje Jožetu Koropcu. Ta me je čez čas pismeno zaprosil za povzetek. Sestavil sem ga s pomočjo dr. Sergija Vilfana (ta je potem, ko je moj oče spomladi 1963 neozdravljivo zbolel, prevzel obdelavo stanovanjske

hiše za delo Gospodarska in družbena zgodovina Siovencev — agrarne panoge) in poslal uredniku Koropcu. Ko pa sem jeseni 1968 dobil v roke zbornik Svet med Muro in Dravo, ki je tedaj vendarle izšel, čeprav z zamudo, ki je menda enkratna pri naših objavah te vrste, nisem mogel verjeti očem: očetov spis je bil tu natisnjen tako, kakor ga je želel objaviti urednik Vrbnjak, in ta je napisal tudi povzetek!

S tem je Vrbnjak šel vse predaleč v naslednjem. Ni mi znano, da bi mu bil moj oče dovolil drugačne predelave besedila, kakor so lahko jezikovni popravki. Kot dedič očetove zapuščine sem se odločil, da naj očetov spis ne izide v zborniku Svet med Muro in Dravo, temveč v Časopisu za zgodovino in narodopisje, in sem to sporočil uredniku Vrbnjaku. Urednik Koropec je uvrstil očetov spis med prispevke za 4. letnik n. v. Časopisa za zgodovino in narodopisje in me na podlagi tega zaprosil za povzetek in ga tudi dobil. Tem dejstvom navkljub sta ukrepala urednik Vrbnjak kakor tudi urednik Koropec. Nobeden od njiju mi ni sporočil, da je sklenil upreti se mojim odločitvam, in tako sta oba ravnala zoper dedičeve zahteve.

Nadalje: če je Vrbnjak v pripisu očetovemu spisu izjavil, da je »bila urednikova volja od vsega začetka, da tekstom sledijo viri in druge opombe« (str. 284), zakaj je potlej očetov prispevek sprejel? Zakaj ni njega naprosil, naj to doda? Nikoli mi ni oče govoril o takšnem načrtu ali o tem, da naj bi to storil kdo drug namesto njega. Ne morem in ne morem razumeti Vrbnjakovega ravnanja, saj je na tem torišču po moji sodbi laik in mu nisem dovolil takšne objave kakor tudi ne objave očetovega spisa sploh, mimo tega, da ni uvidel, da pri očetovem prispevku ni šlo za razpravo, temveč za esej z vsemi ustreznimi značilnostmi. Zato ničesar ne popravi Vrbnjakovo zagotavljanje, da so ga pri sestavljanju opomb »vodili najčistejši nameni« (str. 284).

Zavoljo vsega omenjenega je razumljivo, da bom skušal najti možnost za objavo očetovega spisa v izvirni obliki.

Glede mojega spisa pa tole. Urednik (ali korektor?) ga je predeloval daleč čez mero, včasih pa tudi izrečno samovoljno. Za zgled naj navedem kar prvi stavek. Jaz sem napisal: »Predmet razmeroma redkih dosedanjih obravnav hišne notranje opreme v slovenski etnografiji je pomenilo zvečine ohranjeno predmetno gradivo ali, drugače povedano, predvsem obdobje zadnjega stoletja, medtem ko je bilo znatno manj raziskav, ki so načele starejša obdobja v tem poglavju gmotne omike oziroma zadevno gradivo arhivov in upodablajoče umetnosti«. Urednik (ali korektor) pa je to predelal: »V slovenski etnografiji doslej ni bilo veliko obravnav o hišni notranji opremi; kar se je raziskovalo, je slonelo na ohranjenem predmetnem gradivu iz 19. stoletja. Razprav iz starejšega obdobja tega predmeta, ki bi sledile arhivalnemu gradivu in upodablajoči umetnosti,¹ pa je bilo še manj« (str. 130). Naj vsak sam presodi, kje je prava meja. — Tu in tam je zavoljo podobnih predelav trpela tudi vsebina, ki ji urednik (ali korektor) očitno ni bil dovolj blizu. Ob tem je zame nekaj novega, da naj ne bi bilo dovoljeno uporabljati besede, kot so: zavoljo, spričo, zgolj itn., itn., ki so pri omenjenih predelavah morale izpasti.

In naposled: nemški povzetek spisa je obsegal v izvirniku 7 tipkanih strani, ta pa, ki je objavljen, obsega tiskano stran. Nihče mi ni nikoli sporočil, da je za urednika moj povzetek predolg, in nihče me ni nikoli naprosil, naj ga skrajšam; povzetek je skrajšal nekdo drug, ki pa je bil nedvomno laik, saj je preprosto črtal prav tista izvajanja v mojem povzetku, ki skušajo ugotovljena dejstva razložiti. Vse omenjene predelave, tj. predelave besedila in povzetka, so mi ostale neznanne, dokler mi ni prišel v roke zbornik, saj nisem nikoli dobil zadevnega sporočila ali korektur.